

Кравченко С.О.

аспірант,

Полтавський університет економіки та торгівлі

ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЕКОЛОГА

Сьогодні, у зв'язку з переходом системи вищої освіти на компетентнісний підхід, основним результатом підготовки фахівців у вищих навчальних закладах є професійна компетентність. Необхідність проектування результатів засвоєння освітньої програми як володіння компетенціями актуалізує питання про переосмислення ролі та значення природничо-наукової підготовки, яка як частина професійної освіти забезпечує формування якостей особистості майбутнього фахівця, що визначаються фундаментальною складовою освіти, впливають на готовність студента до засвоєння дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, рівень його мобільності, конкурентоздатності і затребуваності на ринку праці.

У Галузевому стандарті вищої освіти бакалавра напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (далі Стандарт) загальні вимоги до властивостей і якостей випускників вищого навчального закладу як соціальних особистостей подаються у вигляді переліків компетенцій щодо вирішення певних задач соціальної і професійної діяльності та системи умінь, що забезпечує наявність цих компетенцій. У вказаному документі компетенція трактується як «знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті), предметну область, у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності». Стандарт містить перелік таких компетенцій: соціально-особистісті; загальнонаукові; інструментальні; загально-практичні; спеціалізовано-професійні. Володіння вказаними компетенціями, відповідно Стандарту, буде забезпечувати професійну компетентність майбутніх екологів.

До загальнонаукових компетенцій фундаментальними природничо-науковими компетенціями, відповідно Стандарту, є такі: – базові знання фундаментальних розділів фізики в обсязі, необхідному для засвоєння професійних дисциплін (КНЗ.02); – базові знання хімії та біогеохімії в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та використання в обраній професії (КНЗ.03); – базові знання фундаментальних розділів біології в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та використання в обраній професії (КНЗ.04); – базові знання з геології та геоморфології в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та використання в обраній професії (КНЗ.05); – базові знання про морфологічні ознаки ґрунту, про вплив екологічних факторів на процеси ґрунтоутворення (КНЗ.06); – базові знання з гідрології для раціонального і комплексного використання водних ресурсів, вирішення екологічних проблем водокористування (КНЗ.07); – базові знання

про склад і будову атмосфери, закономірності формування погоди і клімату, їх вплив на стан довкілля (КНЗ.08) [1].

На даний час слід вважати, що такий перелік компетенції варто розширити, оскільки вищезазначені компетенції відображають лише знанневий аспект і не повністю розкривають здатність, готовність і ставлення особистості до діяльності. В результаті аналізу науково-педагогічних досліджень, в яких висвітлюється значення загальнонаукових компетенції у професійному становленні фахівця, і Галузевого стандарту даної спеціальності в узагальненому вигляді визначені лише загальнонаукові компетенції майбутнього еколога. Вони, безумовно, принципово важливі для майбутнього еколога, оскільки його діяльність пов'язана з розумінням процесів, що відбуваються у навколишньому середовищі, і використанням природничо-наукових закономірностей при вирішенні професійних завдань. У Стандарті наведені лише виробничі функції і типові задачі діяльності фахівця-еколога, виконання яких передбачає сформованість загальнонаукових компетенцій.

Актуальність в формуванні в студентів-екологів дослідницької компетенції полягає в тому, що від сучасної системи вищої освіти чекають конкурентоспроможних випускників, здатних бути дослідниками проблем, а не простими виконавцями. Аналіз стану даної досліджуваної проблеми, показав, що в даний час намітилося протиріччя між необхідністю і можливістю формування у особистості творчої діяльності в процесі підготовки майбутніх екологів та недостатньою її розробленістю в педагогічній теорії і практиці. Умовою подолання виявленого протиріччя стане пошук умов, необхідних для формування у майбутніх екологів проектних і дослідницьких умінь в процесі навчання.

Формування творчо-пошукових навичок в студента-еколога при навчанні у ВУЗі на даний гальмується відсутністю комплексної методики, за якої в студента виникає мотивація добувати знання, вести самостійний пошук інформації та вміти її використовувати. Адже велика частина знань підноситься в готовому вигляді і не вимагає додаткових пошукових зусиль. Тому одним з найважливіших умов підвищення ефективності навчального процесу і способом вирішення зазначеної проблеми, є організація навчальної дослідницької діяльності і розвиток її основного компонента – дослідницьких умінь, які не тільки допомагають студентам краще справлятися з вимогами програми, а й розвивають у них логічне мислення, створюють внутрішній мотив навчальної діяльності в цілому, розвивають інформаційно-комунікативні компетентності, як складові професійної компетентності.

Згідно зі статистичними даними, близько 80% навчальних занять виконуються за системою: викладач розповідає – студент уважно слухає. В таких умовах очікується, що студенти максимально повинні засвоїти зміст отриманих від викладача знань і стануть «відмінниками». Але реально таких студентів буває не більше двадцяти відсотків. Решта – не можуть сприймати нові знання в такому вигляді і приречені стати «студентами з низьким рівнем навчальних досягнень». І ці студенти будуть орієнтовані на засвоєння знань через емпіричну практичну діяльність. І тому на допомогу їм можуть прийти технології, засновані на дослідницькій діяльності, в ході якої відбувається

пошук рішень, висування та підтвердження гіпотез. Ці технології повинні реалізуватися з використанням методів наукових досліджень, адаптованих до можливостей студентів: спостережень, вимірювань, експериментів, дослідів, опитувань тощо. В таких умовах колишні «відстаючі» мають можливість оволодіти цими операціями в своєму «темпі».

Під дослідницькою діяльністю А. Леонтовичем розуміється форма організації освітньої роботи, пов'язана з рішенням учнями творчої дослідницької завдання із заздалегідь невідомим рішенням і передбачає наявність основних етапів, характерних для наукового дослідження. На його думку відмітною ознакою дослідницької діяльності є наявність таких елементів, як практична методика дослідження обраного явища, власний експериментальний матеріал, аналіз власних даних і що впливають з нього висновки [2].

Під навчально-дослідницькою діяльністю В.Н. Борздун розуміє таку форму організації освітньо-виховного процесу, яка пов'язана з вирішенням студентами творчої, дослідницької задачі з заздалегідь невідомим результатом (по крайній мірі, для студента) і передбачає наявність основних етапів, характерних для наукового дослідження: постановка проблеми, ознайомлення з літературою з даної проблеми, оволодіння методикою дослідження, збір власного матеріалу, його аналіз, узагальнення, висновки [3].

Ознайомлення з методами системного аналізу (компонентним, сутнісним, інтегративним, прогнозним) і прийомами пізнання складних систем поєднується з навчанням навичкам самостійної роботи з різними джерелами інформації (робота з наукової та спеціальною літературою, періодичною пресою, довідниками). Також аспектами даної роботи є налагодження контактів з людьми, складання анкет, опитувальників і проведення їх аналізу; організація спостережень, самостійне застосування наукових приладів і обладнання; проведення дослідів і експериментів.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується низкою відмінних рис, пов'язаних з науково-технічним прогресом, стрімким зростанням навчальної інформації. Всі новинки технологічного процесу з особливим захопленням зустрічають саме діти та студенти. І, звичайно, раціонально використати їх допитливість і високу пізнавальну активність для цілеспрямованого розвитку особистості.

За реального використання в навчальному закладі комп'ютерних технологій та приладів для педагогів відкрилися нові можливості, що дозволяють створити умови для розвитку пізнавального інтересу студентів до дослідницької роботи. Вони стали актуальними в аудиторному навчанні, в самостійній роботі, в роботі студентського наукового товариства, в рамках якого ведеться дослідницькі роботи, підготовці проектів і презентацій.

Застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі дозволяє направити інтелектуальний потенціал студентів на позитивний розвиток. Саме на заняттях під керівництвом викладача студенти можуть навчитися використовувати комп'ютерні технології для всебічного розвитку свого інтелекту, оволодіти способами отримання

інформації для вирішення навчальних, а згодом і виробничих завдань, набути навичок, які допоможуть продовжувати освіту протягом усього життя [4].

І тому, рішення даної проблеми вбачається в системному використанні інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні дослідницьких умінь студентів-екологів, для успішної майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Галузевий стандарт вищої освіти України бакалавра напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». – Введ. 27.12.2011. – Одеський державний еко-логічний університет. – Одеса: ТЕС, 2012. – 116 с.
2. Леонтович А.В., Саввичев А.С. Исследовательская и проектная работа школьников. 5–11 классы / Под ред. А.В. Леонтовича. – М.: ВАКО, 2014. – 160 с. – (Современная школа: управление и воспитание).
3. Борздун В.Н., Борздун Л.А. Исследовательская деятельность в школе: критерии оценки // Методист. – 2003. – № 6.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. – Вінниця: ООО «Планер», 2005. – 366 с.

Малихін А.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет*

ДО ПИТАННЯ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Дослідження проблеми формування особистості майбутнього вчителя представлено у психолого-педагогічній літературі широким колом дослідників (Г. Абрамова, Б. Баєв, Л. Долинська, М. Дьяченко, Л. Кандибович, А. Капська, О. Кобернік, Н. Кузьміна, С. Максименко, О. Мороз, Д. Ніколенко, Л. Проколієнко, В. Семиченко, В. Стешенко, В. Сидоренко, В. Сластьонін, Г. Терещук, А. Цина, Н. Чепелева, Т. Яценко та інші). Більшістю з них відзначається, що важливою умовою успішності процесу підготовки майбутнього фахівця є його позитивна мотивація на професію вчителя, його професійно-педагогічна та особистісна спрямованість на успішне вирішення завдань педагогічної діяльності.

Ефективність процесу професійного підготовки майбутнього вчителя залежить від його професійно-педагогічної спрямованості. У психологічних дослідженнях професійно-педагогічна спрямованість розглядається як система особистіших якостей, які визначають стійке, усвідомлене, активно-дійове ставлення до педагогічної праці сьогоденного студента. М. Дьяченко і Л. Кандибович вважають, що професійно-педагогічна спрямованість особистості – це розуміння та внутрішнє сприйняття нею мети й завдань